การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: ถอดบทเรียนจากการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์

ละเอียด แจ่มจันทร์*
รวิภา บุญชูช่วย**
สุนีย์ อินทรสิงห์***

บทคัดย่อ

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative learning) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างลึกซึ้ง ผ่านประสบการณ์สร้างสำนึกใหม่ และเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ให้เกิดความเข้าใจในตนเอง เข้าใจโลก และความสัมพันธ์ทางสังคม มีทักษะในการค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ สะท้อนคิด มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ซึ่งจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นเครื่องมือที่สำคัญของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์ มีสองตัวอย่าง คือ 1) การสร้างนวตกรรมในการพยาบาล เพราะเน้นการเรียนจากประสบการณ์จริงของนักศึกษา มีการสังเกต คิดใคร่ครวญ มีจินตนาการเพื่อการแก้ปัญหาให้ผู้ป่วย 2) โครงการจิตอาสาบริจาคเสียงเพื่อให้ผู้พิการทางสายตาได้เรียนหนังสือ โดยการฟังและจินตนาการจากหนังสือเสียง ที่ผู้อ่านต้องอ่านอย่างตั้งใจ พร้อมคำอธิบายอย่างชัดเจน นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน มีการสะท้อนคิดด้านจิตใจในการให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ด้านอารมณ์ที่มีความสุข ความคิดใคร่ครวญและความรู้จากการทำงานเป็นทีม

คำสำคัญ: การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง พยาบาลศาสตร์

* คณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์
** อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ
*** อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

□□□□□□.indd 1 24/12/2557 10:28:26

Transformative Learning: Lesson Learned from Nursing Education

*Laiad Jamjan**
*Rawipa Boonchoochuay***
*Sunee Insing****

Abstract

Transformative learning means the changing of learning processes that will lead to individual transforming through the new perspective for expansion of consciousness, worldview, social relation, as well as developing skills of enquiry, analyses, synthesis, reflection, creativity and imagination. Contemplative education is an important tool of transformative learning.

Transformative learning in nursing education can be shown with two examples: 1) Nursing innovation which focuses on students' real experiences, observation, creative thinking and imagination for problem solving, and 2) The service-minded project which involved voice recording used to develop a voice book for the blind. The students had to read with high attention and clear explanation. Both student groups develop their own learning from consciousness, and learned to reflect about helping others, good emotion, contemplation and the knowledge of teamwork.

Key words : Transformative learning, Nursing education

* Dean, Nursing faculty, Saint Louis College
**Instructor, Air force Nursing College
***Instructor, Nursing faculty, Saint Louis College

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาการเรียนรู้ในทุกระดับการศึกษาในปัจจุบัน มีการกล่าวถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับศตวรรษที่ 21 จากการเปลี่ยนแปลงที่เร็วขึ้นและไม่แน่นอนในโลก โดยเฉพาะด้านความรู้ที่เปลี่ยนอย่างรวดเร็ว สารสนเทศเพิ่มขึ้นแบบระเบิด ทั่วโลกมีความเกี่ยวข้องทั่วถึงกันอย่างไม่มีขีดจำกัด คุณภาพของระบบการเรียนรู้ที่ต้องพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาคือ 21st Century Skills ซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้ 3R x 7C 3R ประกอบด้วย Reading, (W)Riting, และ (A)Rithemetics ส่วน 7C ประกอบด้วย Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration,Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงต้องมีเป้าหมายสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากวิธีการเดิม (informative & formative)[1] ที่ครูต้องใช้ความรู้หรือทัศนะต่อการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างความเข้าใจเรื่องแนวคิดของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงกับจิตตปัญญาศึกษา และการเรียนการสอนในสาขาพยาบาลศาสตร์ของวิทยาลัยสองแห่งที่ได้จัดการเรียนรู้ที่มีหลักฐานการปฏิบัติตามแนวคิดของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning)

แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง[2,3] (Transformative Learning) ได้รับการพัฒนาโดยเมซิโรว์ (Jack Mezirow) ผู้บุกเบิกและผู้นำทางความคิดด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อก้าวข้ามวิธีการแสวงหาความรู้ที่ให้ความสำคัญแต่เฉพาะตัวเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้แบบเดิม โดยเปลี่ยนแปลงให้เห็นถึงเป้าหมายและคุณค่าของการพัฒนาการเรียนรู้ที่แตกต่าง ครอบคลุมบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ด้วยวิธีการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ (Perspective Transformation) หรือกรอบความคิด (Paradigm) หรือกรอบอ้างอิง (Frame of Reference) อันเป็นพื้นฐานของชีวิต ให้เกิดเป็นมโนธรรมสำนึกใหม่บนหลักการที่ถูกต้อง (Principle-based Conscientization) ด้วยการสะท้อนภายในตนเองเชิงวิพากษ์อย่างใคร่ครวญ (Critical Self-reflection) ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในเชิงเปรียบเทียบตามบริบทและประสบการณ์เดิมที่ตนมีและประสบการณ์ใหม่ที่รับเข้ามา (Discourse/Dialogue Interaction) เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในความเป็นตัวตนของตนเอง (Individuation) เกิดเป็นความเชื่อมั่น ความมั่นคงภายใน (Self-esteem) อย่างเห็นคุณค่าและความหมายของชีวิต (Meaning Perspective) หรือเป็นกระบวนการสร้าง “ความหมายใหม่” ให้แก่ประสบการณ์เดิมเพื่อชี้นำการกระทำของตนในอนาคต โดยมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ ประสบการณ์ (experience) การใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ (critical reflection) วาทกรรมที่เกิดจากการใคร่ครวญ (reflective discourse)

และการกระทำ (action)

เมซิโรว์[4] ได้เสนอกระบวนการ 10 ขั้นตอนเพื่อการปรับเปลี่ยนกรอบความคิด ดังนี้ 1) การเผชิญและตระหนักถึงภาวะวิกฤต 2) การวิเคราะห์ตรวจสอบตนเอง 3) การประเมินสมมติฐานตนเองเชิงวิพากษ์ 4) การตระหนักว่าตนและบุคคลอื่นๆ ก็มีการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดในทำนองเดียวกัน 5) การค้นหาทางเลือกของบทบาท ความสัมพันธ์และแนวทางการปฏิบัติใหม่ 6) การพัฒนาแผนปฏิบัติการ 7) การศึกษาหาความรู้และทักษะเพื่อการดำเนินการตามแผน 8) การทดลองปฏิบัติตามแผน 9) การพัฒนาขีดความสามารถและความเชื่อมั่นในตนเองตามบทบาทใหม่ และ 10) การบูรณาการมโนทัศน์ใหม่ให้เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิตอย่างเป็นหนึ่งเดียว

จากความหมายข้างต้นที่ได้จากการแปลความและถ่ายทอดสาระสำคัญนั้น จะเห็นได้ว่าทำความเข้าใจได้ยากในเชิงรูปธรรม ในการประชุมสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาวิชาชีพสุขภาพให้สอดคล้องกับความจำเป็นด้านสุขภาพในบริบทสังคมไทย เมื่อวันที่ ๕ ก.พ. ๒๕๕๗ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของ Transformative Learning ที่วงการปฏิรูปการศึกษาของวิชาชีพสุขภาพใช้กันอยู่ในปัจจุบันว่าหมายถึงการเรียนรู้สู่ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) นั้นไม่ตรงกับนิยามสากลที่มีผู้พัฒนาขึ้นมาเป็นเวลา ๒๐ ปีโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์[5] ซึ่งเป็นทั้งแพทย์และนักมนุษยวิทยา ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็น *“กระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างลึกซึ้ง ผ่านประสบการณ์ตรงที่สร้างสำนึกใหม่ และเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ก่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง เข้าใจโลกและความสัมพันธ์ทางสังคม มีความตื่นรู้ มีสมดุลของชีวิต มีทักษะในการค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ สะท้อนย้อนคิด (reflection) มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และสามารถสร้างทีมสุขภาวะเพื่อสังคมที่เป็นธรรมและสันติสุข”* โดยจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นเครื่องมือที่สำคัญของการเรียนรู้ดังกล่าว

ความสัมพันธ์ของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงกับจิตตปัญญาศึกษา

จิตตปัญญาศึกษา คืออะไรและทำให้มีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ประเวศ วะสี[6] ให้คำอธิบายว่า จิตตปัญญาศึกษา คือ การศึกษาที่ทำให้เข้าใจด้านในของตัวเอง รู้ตัว เข้าถึงความจริงทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่น เกิดความเป็นอิสระ ความสุข ปัญญาและความรักอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง หรืออีกนัยหนึ่งเกิดความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเน้นการศึกษาจากการปฏิบัติ เช่น จากการทำงานศิลปะ โยคะ ความเป็นชุมชน การเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคม สุนทรียสนทนา การเรียนรู้จากธรรมชาติ และจิตตภาวนาเป็นต้น

จากความเห็นข้างต้น การเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา จึงมีความหมายคล้ายคลึงกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จิตตปัญญาศึกษาไม่เพียงเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจเท่านั้น แต่ยังเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงหลากหลายมิติ (Learning for Holistic Change) อาทิ ด้านความรู้ความเห็นหรือทัศนคติ ด้านทักษะหรือความชำนาญการด้านต่างๆและด้านพฤติกรรม สำหรับด้านพฤติกรรมซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาเป็นพฤติกรรมใหม่ที่สร้างสรรค์ ตลอดจนด้านความสัมพันธ์ หรือการทำให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนเพื่อสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ด้วยดีตั้งแต่คนใกล้ตัวในครอบครัว องค์กร ชุมชนหรือระดับ

สังคม[7] จุมพล พูลภัทรชีวิน[8] มีความเห็นตรงกันว่า จิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทำนองเดียวกับคำว่าการศึกษาและการเรียนรู้ก็มีความหมายที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันคำสองคำนี้ก็ใช้แทนกันได้ จึงเสนอความเหมือน ความต่างของแนวคิดและแนวปฏิบัติของการศึกษา 5 แบบ สรุปได้ดังนี้

แบบการศึกษา	จุดเน้น	ความสัมพันธ์ระหว่างครู/นักศึกษา
การศึกษาที่เน้นการถ่ายทอดความรู้หรือแบบครูป้อนให้ (Spoon Feeding)	การถ่ายทอดความรู้ /ทักษะจากครูสู่ลูกศิษย์ เป็นการเรียนรู้จากการท่องจำและการฝึกฝนตามรูปแบบที่ครูสอน	มีความร่วมมือ (Cooperative) ในลักษณะผู้เรียนให้ความร่วมมือกับผู้สอน
การศึกษาที่เน้นการคิดเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ (Critical Thinking)	การตรวจสอบอย่างระมัดระวังรอบด้านเกี่ยวกับข้อมูล /ข่าวสาร /ความรู้ ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumptions)	มีความร่วมมือแบบให้ความเห็นที่หลากหลาย การพิจารณาและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ข้อสรุปและการนำไปประยุกต์ใช้ ผ่านการอภิปรายโต้แย้งด้วยเหตุผล
การศึกษาที่เน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)	การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง กับสิ่งที่เรียนโดยเชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนประสบการณ์ตรงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ทั้งด้านอารมณ์ ความคิด จิตใจ และความรู้	ครูเป็นผู้จัดประสบการณ์และทำหน้าที่เป็นผู้เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ นักศึกษาเผชิญกับสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่เหมือนจริง
การศึกษาที่เน้นการบูรณาการ (Integrative Education)	การศึกษาที่ผสานศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน ไม่แยกเป็นศาสตร์เฉพาะหรือรายวิชาเดี่ยวๆ แนวปฏิบัติหนึ่งที่ใช้กันอยู่คือการศึกษาที่เน้นปัญหาเป็นฐาน(Problem Based) คือมีโจทย์ปัญหาโครงการหรือกิจกรรมเป็นตัวตั้ง แล้วนำความรู้และทักษะจากศาสตร์ต่างๆ มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน	การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ การให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ระหว่างกันโดยใช้ศาสตร์หลายสาขา

แบบการศึกษา	จุดเน้น	ความสัมพันธ์ระหว่างครู/นักศึกษา
จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education)	การพัฒนาความตระหนักรู้และการเรียนรู้ในมิติด้าน อารม ณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ทัศนะ/มุมมองต่อชีวิตและโลกของตนเอง การประพฤติปฏิบัติและการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญา มีความรักความเมตตาต่อตนเองและสรรพสิ่งทั้งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งและเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ	ครูจัดกระบวนการ /วิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย เช่นการนิ่งสงบอยู่กับตนเอง /การเจริญสติ ภาวนา self and group reflection, Dialogue, deep listening, journaling, อาสาสมัคร /บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ศิลปะ ดนตรี พิธีกรรมทางศาสนา นักศึกษาเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญสังเกตอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของตนเองที่ เกิดขึ้นจากการเผชิญกับผู้อื่นและโลกภายนอก จิตตปัญญาศึกษาเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ภายใน (tacit knowledge) ไม่วิพากษ์วิจารณ์ ไม่ตัดสิน ภายใต้บรรยากาศของการเคารพ ยอมรับระหว่างกันแบบไม่มีเงื่อนไข เป็นบรรยากาศแบบเปิด เอื้อให้ผู้เรียน รู้สึกมั่นคงปลอดภัยที่จะเปิดเผยตนเอง (self disclosure)

จิตตปัญญาศึกษาเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ภายในตน (Self Transformation) ภายในองค์กร (Organizational Transformation) และการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม (Social Transformation) โดยที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงเล็กๆน้อยๆ แต่ เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้งโดยทัศนะนี้ จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) จึงเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติ ส่วนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ถือเป็นเป้าหมาย

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง มีความสำคัญต่อการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนด้านสุขภาพในระดับโลก จากรายงานขององค์การอนามัยโลกเรื่อง “Working Together for Health”[9] รายงานว่าประมาณ 57 ประเทศทั่วโลกเผชิญภาวะวิกฤติในภาวะขาดแคลนกำลังคนที่จะส่งผลต่อการดูแลสุขภาพประชาชนทำให้มีการระดมความเห็นเพื่อจัดการศึกษาด้านสุขภาพโดยเปลี่ยนแปลงระบบเดิมจากการมุ่งเน้นตติยภูมิเป็นเข้าสู่ชุมชนเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงนั้นบรรลุผล จึงเริ่มโครงการ“ The WHO Initiative on transforming and scaling up health professional education and training” ที่มีข้อเสนอแนะการดำเนินงาน (Recommendation) 5 เรื่อง คือ 1) การ

พัฒนาอาจารย์ 2) การจัดวิธีการเรียนรู้เสมือนกับบริบทด้านสุขภาพ (Simulation methods) 3) การรับตรงนักศึกษาบัณฑิตศึกษาจากผู้จบการศึกษาปริญญาตรีสาขาที่เกี่ยวข้อง 4) การรับนักศึกษากลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ชาติพันธ์ และภูมิภาค 5) มีเส้นทางหรือบันไดการพัฒนาความชำนาญในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้กระบวนการทำงานให้บรรลุเป้าหมายจึงเรื่องสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงกำลังคนและสุขภาพของประชาชนของประเทศ

ประเทศไทย สมัชชาสุขภาพแห่งชาติมีมติให้กำหนดแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาสำหรับบุคลากรด้านสาธารณสุขในศตวรรษที่ 21 (พ.ศ.2557–2561) นอกจากประเด็นที่สอดคล้องกับองค์การอนามัยโลกแล้ว ยังระบุความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการและเนื้อหาสาระ ในการศึกษาที่มีการทบทวนตรวจสอบให้สอดคล้องกับความจำเป็นที่แท้จริงของประชาชน ให้มีการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตและประสบการณ์จริงและการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรด้านสุขภาพ (Inter-professional collaboration) โดยมีมาตรการสำคัญในการจัดการศึกษา คือการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ และการสร้างเครือข่ายสู่การปฏิรูปการศึกษาบุคลากรด้านสุขภาพ[10]

การจัดการศึกษาพยาบาลในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มีการเริ่มต้นกล่าวถึงความจำเป็นของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญาศึกษามาบ้างแล้ว หลายสถาบันได้เริ่มต้นมาจากแนวคิด “ผู้เรียนเป็นสำคัญ”โดยให้ความหมายด้านผู้เรียนว่าหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมเน้นการปฏิบัติจริงการพัฒนากระบวนการคิดการมีอิสระในการเรียนรู้ ด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ได้หรือบางสถาบันอาจใช้คำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ที่เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาที่เน้นชุมชน มีแนวทางการจัดการศึกษา “จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีหัวใจของความเป็นมนุษย์” ซึ่งหมายถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้นำศักยภาพของตนเองออกมาใช้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายจากสภาพจริง (Authentic Learning) และพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนเป็นกลไกสำคัญด้วยแนวคิดองค์รวมที่เชื่อมโยงระหว่างสุขภาพกับสังคมที่เน้นรากฐานแห่งความเป็นมนุษย์และชีวิตจริงในสังคม โดยกระบวนการเรียนการสอนจะให้ผู้เรียนรู้จักคิด หาความรู้และคำตอบด้วยตัวเอง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และศาสตร์ที่จำเป็นต่อการดูแลสุขภาพ เชื่อมโยงกับความจริงทางสังคมอย่างไม่แยกส่วนและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้[11]

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ และหลายสถาบันมีวิธีการเรียนการสอนที่ได้ปฏิบัติตามแนวคิดนี้อยู่แล้วเพียงแต่อาจเรียกชื่อตามที่เคยเรียก และผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กับลักษณะขององค์การที่ตนสังกัดอยู่ ดังนั้นในบทความนี้จึงเสนอผลการถอดบทเรียน จากวิธีการเรียนการสอนและการพัฒนานักศึกษาของสถาบันการศึกษา 2 แห่งที่สังกัดกองทัพและสังกัดองค์การศาสนา เนื่องจากทั้งสองสถาบันมีลักษณะที่ทำให้การเรียนรู้มีจุดเน้นที่เรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาของสถาบันพระบรมราชชนก

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์

1. วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ

วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ เป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกรมแพทย์ทหารอากาศ เป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกรมแพทย์ทหารอากาศ กองทัพอากาศ มีหน้าที่ผลิตบุคลากรทางด้านพยาบาลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความรู้ความสามารถที่จะทำหน้าที่พยาบาล โดยมีวิสัยทัศน์ “เป็นสถาบันชั้นนำระดับชาติ ในการผลิตบัณฑิตพยาบาลคุณภาพมีคุณธรรมนำความรู้ มีคุณลักษณะทางทหารและพยาบาลเวชศาสตร์การบินให้บริการพยาบาลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” วิทยาลัยให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนเพื่อสร้างนวตกรรมการพยาบาลอย่างต่อเนื่องและมีผลงานประดิษฐ์คิดค้นของนักเรียนพยาบาลเข้าประกวดได้รับรางวัลอย่างสม่ำเสมอการถอดบทเรียนตามแนวคิดของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมีดังนี้

1.1 วิธีการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการพยาบาลทุกรายวิชาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจะเน้นให้สอดแทรกนวัตกรรมทางสุขภาพร่วมด้วยเพื่อการสร้างเสริมหรือแก้ปัญหาสุขภาพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นในรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพ ชั้นปี 2 มีการเรียนรู้จากใบงานมอบหมายให้นักเรียนออกแบบนวัตกรรมที่ใช้ในโครงงานการสร้างเสริมสุขภาพแต่ละวัย นักเรียนได้รับมอบหมายให้ทำงานเป็นกลุ่ม 10 คน จัดทำโครงงานนวตกรรมในปีการศึกษา 2557 นักเรียนสร้างสรรค์นวัตกรรมรวม 7 ชิ้นงาน เมื่อหลังสิ้นสุดโครงการแล้วส่งมอบงานนวัตกรรมให้ชุมชน สนับสนุนหาแหล่งทุนเครือข่ายหน่วยงานการออกแบบนวัตกรรม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน ในรายวิชาปฏิบัติ เช่น วิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ชั้นปี 3 มีการส่งเสริมให้มีการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมสำหรับผู้ป่วย เช่น ผู้ป่วยรายหนึ่งในตึกศัลยกรรมชายระบบทางเดินปัสสาวะ หลังผ่าตัดเริ่มเดินออกกำลังกายฟื้นฟูหลังผ่าตัด นักเรียนสังเกตพบว่า ผู้ป่วยรายนี้มีอหนึ่งหิ้วกางเกงอีกมือถือสาย Jackson drain จึงไม่สะดวกในการเคลื่อนไหว นักเรียนได้คิดและออกแบบถุงใส่ Jackson drain ซึ่งสนับสนุนโดยหน่วย supply ของโรงพยาบาล ช่วยเย็บถุงผ้า เพื่อความสะดวกและเกิดภาพลักษณ์ที่ดีกับตัวผู้ป่วย นอกจากนวตกรรมที่ผู้ป่วยนำไปใช้แล้ว นักเรียนยังสังเกตปัญหาใกล้ตัวเช่น ป้องกันอันตรายจากการเก็บเข็มใช้แล้ว โดยนำถังน้ำยาล้างไตนำมาดัดแปลงเป็นที่ใส่หัวเข็ม ออกแบบให้บนฝาถังเจาะเป็นรูปกากบาทโดยวิศวกรของโรงพยาบาลเป็นผู้ช่วยทำให้ อุปกรณ์นี้ใช้ประโยชน์ในการปลดทิ้งเข็มฉีดยาใช้แล้วเมื่อมีเข็มทิ้งประมาณ ¾ ของถังก็เปลี่ยนฝาแล้วสามารถทิ้งได้เลย คุณสมบัติของถังเป็นปลาสติคแข็งเข็มไม่สามารถทะลุออกมาได้ จึงปลอดภัยสำหรับการขนย้าย คงทนประหยัด ไม่มีค่าใช้จ่ายสามารถเปลี่ยนฝาได้ บุคลากรในหอผู้ป่วยจึงได้รับประโยชน์ในด้านควบคุมการติดเชื้อ นักเรียนที่ขึ้นฝึกปฏิบัติ จึงไม่เพียงแต่สร้างความสุขสบายให้แก่ผู้ป่วยเท่านั้น หากได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย

1.2. ผลงานของนักเรียนพยาบาล

นักเรียนสามารถประดิษฐ์นวัตกรรมหลายชิ้นงานเช่น อุปกรณ์ออกกำลังกาย แผลเทียมจากยางพารา หุ่นจำลองดูดเสมหะ เต้านมเทียมใช้สอนตรวจเต้านมตนเอง เพลงฉ่อยตรวจร่างกาย เพลงอีแซวตรวจเต้านม อุปกรณ์ตรวจหาลูกน้ำยุงลาย

เป็นต้น ทุกผลงานนอกจากได้ประเมินทักษะการเรียนรู้และการนำไปใช้ประโยชน์แล้ว ได้นำผลงานเผยแพร่ทั้งในเวทีวิชาการที่เกี่ยวข้อง เช่น นิทรรศการวันสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ ส่งประกวดวันคุณภาพของ รพ.ภูมิพลอดุลยเดช และ ผอ.วพอ.ได้นำผลงานเสนอในที่ประชุมบริหารระดับกรมแพทย์อีกด้วย

1.3. รางวัลที่ได้รับ

นวัตกรรมเครื่องเตือนน้ำเกลือใกล้หมด ผลงานของนักเรียนชั้นปี 4 จากแนวคิดเรื่องฟิสิกส์ทางการพยาบาล ได้รับคัดเลือกแสดงผลงานของกองทัพอากาศ และจัดแสดงงานมหกรรมวิทยาศาสตร์ ศูนย์ไบเทค บางนาในงานวันนักประดิษฐ์ ผลงานนี้ได้รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 2 ในงาน Quality Improvement day ของรพ.ภูมิพลอดุลยเดช

รางวัลล่าสุดเป็นการประกวดนวัตกรรมหุ่นจำลองดูดเสมหะในการประชุมวิชาการเครือข่ายสถาบันพยาบาล “การประกวดผลงานวิจัย งานสร้างสรรค์/นวัตกรรมและผลงานด้านคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักศึกษาพยาบาล ครั้งที่ 1” วันที่ 27 ก.ย.57 หอประชุมอาคารศรีสิรินธร คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน ได้รางวัลชนะเลิศ อันดับ 1 ซึ่งเป็นผลงานสร้างสรรค์นวัตกรรมจากแนวคิดในการแก้ปัญหาเรื่องหุ่นจำลองเพื่อฝึกทักษะดูดเสมหะไม่เพียงพอและภายใต้งบประมาณที่จำกัด ในการจัดหาสื่อการสอนโดยผลงานนี้มีการวิจัยรองรับ รางวัลที่ได้รับนอกจากทำให้นักเรียนและอาจารย์ที่ปรึกษามีความภาคภูมิใจ มีกำลังใจจะสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้แก่สถาบันแล้ว การเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ความคิดในการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีมล้วนเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ที่เกิดการสะท้อนคิดได้

1.4 การถอดบทเรียนตามแนวคิดของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

การเรียนการสอนเพื่อสร้างนวตกรรมสำหรับผู้ป่วย หรือในงานบริการพยาบาล จัดเป็นการศึกษาที่เน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) นักเรียนได้เรียนรู้จากสภาพปัญหาที่มีอยู่จริง โดยการสังเกต คิดใคร่ครวญ จินตนาการเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหานั้นด้วยการทำงานกับกลุ่มเพื่อนและแสวงความรู้ที่จะนำมาใช้ มีการทดลองใช้และประเมินผลที่เกิดขึ้น ประสบการณ์ตรงทำให้มีการเรียนรู้จะเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนและจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้น ทั้งด้านอารมณ์ ความคิด จิตใจ และความรู้จากการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริงเพื่อแก้ปัญหา

ตัวอย่างการสะท้อนคิดจากนักเรียน

นักเรียนคนที่ 1 “...ความรู้สึกที่คิดจะทำวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรม ความคาดหวัง อยากทำให้ดีที่สุด เกิดประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่อยากทำเพื่อเป็นแค่งานส่งอาจารย์ พอเริ่มต้นทำจริงพบอุปสรรคมากมายทำให้ไม่เป็นไปตามแผน ต้องปรับแก้อยู่หลายครั้ง ขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษา คอยชี้แนะอยู่เสมอ คอยเป็นกำลังใจ หาหน่วยงานสนับสนุน ผู้เชี่ยวชาญให้ ยอมเสียสละเวลามาช่วยเหลือพวกเราให้ประสบความสำเร็จ...”

นักเรียนคนที่ 2 “...เป็นอะไรที่ภาคภูมิใจมากๆ ค่ะ ได้ความรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับวงจรไฟฟ้า สนุกมาก เมื่อมาเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนพยาบาลปี 2 ผลออกมาหุ่นของเราคะแนนสูงกว่า ยิ่งทำให้เรารู้สึกว่าสิ่งที่เราทำไป มันไม่สูญเปล่านะ รู้สึกภูมิใจมากๆเลยคะ...”

นักเรียนคนที่ 3 “...ตอนแรกที่คิดทำนวัตกรรมหุ่นจำลองดูดเสมหะ รู้สึกว่ามันยากมาก ต้องศึกษากายวิภาคของหลอดลม กลไกที่ทำให้เกิดเสียง

และแสง แต่พอลงมือทำและได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือของอาจารย์ที่ปรึกษาและเจ้าหน้าที่วิศวกรจาก รพ. ทำให้รู้ว่าวิธีการทำไม่ยากกว่าที่คิด และขั้นตอนในการทำมีความสนุก ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆที่ไม่เคยทำ เช่น การต่อวงจรไฟฟ้า พอทำเสร็จก็มีความรู้สึกภูมิใจที่ได้ทำออกมาจนสำเร็จ เมื่อนำมาเปรียบเทียบความพึงพอใจกับหุ่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน น้องๆให้ความสนใจและบอกว่า ถ้านำมาใช้ในการเรียนการสอน น่าจะทำให้เข้าใจมากขึ้น ทำให้รู้สึกภูมิใจที่ทำนวัตกรรมชิ้นนี้ขึ้นมา...”

2. คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ เป็นสถาบันการศึกษาเอกชนในสังกัดมิสชังโรมันคาทอลิก โดยมีปรัชญาพื้นฐาน คือ “เมตตากรุณาอยู่ที่ใด พระเจ้าสถิตที่นั่น” วิทยาลัยมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินตามหลักธรรมแห่งพระเยซูเจ้าในการรับใช้เพื่อนมนุษย์ โดยการผลิตบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณภาพ มีความรู้และมีความชำนาญในศาสตร์เฉพาะสาขา รวมทั้งรอบรู้ในศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถประกอบวิชาชีพด้วยความรักและมีเมตตาธรรมเป็นพื้นฐาน

วิทยาลัยกำหนดอัตลักษณ์นักศึกษา ไว้ว่า “ความรู้ดี มีเมตตารักคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ดังนั้นนักศึกษาทุกชั้นปีจึงได้รับการสนับสนุนการพัฒนาจิตอาสาด้วยการจัดทำโครงการของชั้นปีอย่างอิสระ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงได้ถอดบทเรียนจากเรียงความของโครงการเรื่อง *“ภุมรินอาสาเป็นดวงตาแทนคุณ”*[12] ที่เขียนโดยนักศึกษาชั้นปีที่ 2

2.1 ความคิดของนักศึกษา

“เมื่อเป็นนักศึกษาปี 1 ได้อ่านจากคู่มือนักศึกษาและได้รับการอบรมเสมอว่า วิทยาลัยเซนต์หลุยส์มีปรัชญา “เมตตากรุณาอยู่ที่ใด พระเจ้าสถิตที่นั่น” นักศึกษาทุกชั้นปีจึงได้รับการอบรมบ่มเพาะนิสัยให้มีความคิดที่จะช่วยเหลือผู้คนตามที่ตนเองทำได้ น้องปี 1 จึงได้เห็นรุ่นพี่มีกิจกรรมในการให้บริการแก่ประชาชนในเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพ พวกเราที่ยังไม่ได้เรียนวิชาการพยาบาลจึงเริ่มคิดว่าเราจะทำอะไรกันได้บ้าง นักศึกษาปีที่ 1 รุ่นที่ 29 มีชื่อรุ่นว่า *“ภุมริน”* หรือ ผึ้ง ซึ่งเป็นสัตว์ตัวน้อยแต่เป็นสัญลักษณ์ของโอกาสและความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างรัง การผสมเกษร การทำงานหนักมุมานะขยันหมั่นเพียรรักสามัคคีรู้หน้าที่ นักศึกษาจึงได้ร่วมกันคิดหาทางแสดงออกถึงความรักความเมตตา ต่อเพื่อนมนุษย์ จึงเกิดโครงการชื่อว่า *“ภุมรินอาสาเป็นดวงตาแทนคุณ”* เพื่อมอบโอกาสทางการศึกษาที่กว้างขึ้นให้กับผู้พิการทางสายตา และสนองพระราชประสงค์ของการก่อตั้งมูลนิธิราชสุดา ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่พระองค์ท่านเคยมีรับสั่งว่า *“ทำอย่างไรให้มีคอมพิวเตอร์อ่านให้คนพิการฟัง”*

2.2 การเรียนรู้จากการปฏิบัติ

แรกเริ่มโครงการกลุ่มตัวแทนนักศึกษาได้นั่งรถเมล์ไปพร้อมกันจากหน้าโรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ ไปลงที่ปิ่นเกล้าแล้วนั่งรถตู้เพื่อไปมูลนิธิราชสุดา นักศึกษาที่เดินทางไปต่างก็ไม่รู้จักและเคยเห็นมูลนิธิแห่งนี้เลย พวกเราถามทางและเดินหามูลนิธิตามที่ผู้คนชี้ทางอยู่นานจึงไปถึงวิทยาลัยราชสุดานับว่าภุมรินกลุ่มแรกเอาชนะอุปสรรคได้แล้ว

ในวันนั้นนักศึกษายังได้รับเกียรติอย่างสูงจาก ศาสตราจารย์นพ.พูนพิศ อมาตยกุล ท่านได้เล่าประวัติของการก่อตั้งมูลนิธิ บอกความสำคัญของการผลิตหนังสือเสียงระบบเดซี่ นอกจากนี้ท่านยังพาไปรู้จักกับอุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ผลิตหนังสือเสียงระบบเดซี่ตั้งแต่ที่เริ่มใช้จนถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในปัจจุบัน การได้

พบกับท่านซึ่งเป็นผู้ใหญ่ใจดีในครั้งนั้น นำมาเล่าให้เพื่อนๆฟังทำให้ภุมรินเกิดแรงดลใจสำคัญและมีหลักคิดเพื่ออาสาเป็นดวงตาอ่านหนังสือเสียงภุมรินทั้ง 120 คน ได้สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปสัมผัสบรรยากาศที่มูลนิธิราชสุดาเพื่อทดสอบเสียงว่าสามารถอ่านหนังสือได้อย่างชัดเจน ถูกต้องตามอักขระ เหมาะแก่การนำมาผลิตเป็นหนังสือเสียงระบบเดซี่หรือไม่ แต่เนื่องจากจำนวนคนที่มากบวกกับเวลาที่เรามีจำกัด จึงทำให้เพื่อนบางส่วนไม่สามารถเดินทางไปทดสอบเสียงที่มูลนิธิราชสุดาได้ จึงตัดสินใจว่าเปลี่ยนเป็นเรียนรู้วิธีการทดสอบเสียงและวิธีการบันทึกเสียงเพื่อนำโปรแกรมมาติดตั้งที่วิทยาลัย ซึ่งได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์เป็นอย่างดี มีการจัดคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะและชุดหูฟัง จัดห้องที่เงียบสงบ เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้สถานที่ในการอ่านหนังสือเสียง

เมื่อทุกอย่างดูเหมือนจะเข้าที่ อุปกรณ์พร้อม!! ห้องพร้อม!! แต่ปัญหาที่ตามมาอีกก็คือนักศึกษาเข้าสู่ช่วงภาคเรียนที่ 2 ของชั้นปีที่ 1 พวกเราทุกคนต่างพบกับการเรียนที่หนักขึ้น เริ่มเรียนในรายวิชาที่ยากขึ้น การฝึกทักษะปฏิบัติการทำให้ทุกคนมีเวลาให้กับการทำโครงการน้อยมาก แรงดลใจที่เริ่มไว้ตั้งแต่แรกเริ่มจางลงจนภาคฤดูร้อนก็ยังพบกับปัญหาเดิมๆ คือนักศึกษาจัดการเวลา จัดการทีมไม่ได้ เวลาผ่านไปสองภาคเรียนแล้วยังไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งใจ นักศึกษาหลายคนเริ่มท้อมีความรู้สึกที่ไม่อยากจะทำต่อไป

เริ่มชั้นปีที่ 2 อาจารย์ที่ปรึกษาได้นำภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์มาให้นักศึกษาอ่านและถามถึงความก้าวหน้า แนะนำแนวทางการทำงานแบบใหม่ แบ่งกลุ่มให้เล็กลงกว่าเดิมเป็นกลุ่มละ 6คน ทุกกลุ่มแบ่งหน้าที่ของแต่ละคนคัดสรรหนังสือที่น่าสนใจจากทุนของคณะพยาบาลศาสตร์ แต่ละกลุ่มนำคอมพิวเตอร์ของตนเองมาลงโปรแกรมการผลิตหนังสือเสียงระบบเดซี่ ปรากฏว่าการจัดการที่เป็นระบบสามารถผลิตหนังสือเสียงต้นฉบับจากแต่ละกลุ่มได้อย่างน้อย 1 เล่ม/สัปดาห์ เมื่อมีระบบการจัดการที่ดีภุมรินสามารถอ่านหนังสือแล้วเสร็จได้ถึง 26 เล่มในภาคต้น และตัวแทนภุมรินได้ส่งมอบมูลนิธิราชสุดาแล้วด้วยความภาคภูมิใจ

2.3 การเรียนรู้ของภุมริน

“ภุมรินอาสาเป็นดวงตาแทนคุณ” เป็นจิตอาสาบริจาคเสียง อุทิศความพยายามอ่านหนังสือซึ่งต่างจากทุกๆ ครั้งที่เคยอ่านมาตลอดชีวิต เพราะไม่ใช่แค่อ่านให้จบไปเป็นหน้าๆ รู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้างอย่างที่เคย แต่เป็นการอ่านด้วยความตั้งใจ เรียงร้อยถ้อยคำทีละบรรทัดทีละย่อหน้า ทีละหน้าอย่างประณีตถูกต้อง ถ้ามีภาพประกอบก็ต้องใช้จินตนาการอธิบายรูปภาพในหน้านั้นๆ รวมถึงสัญลักษณ์ทางภาษาให้ถูกต้องที่สุด เพื่อที่จะได้ส่งต่อความรู้จากหนังสือไปให้แก่ผู้พิการทางสายตาได้อย่างไม่ผิดเพี้ยน ลองจินตนาการหลับตาลงแล้วนึกถึงภาพใครสักคนหนึ่งที่กำลังอ่านหนังสือให้เราฟังโดยที่เราไม่เคยเห็นหนังสือเล่มนั้นเลย แต่เมื่อฟังแล้วสามารถเข้าใจและรับรู้ได้ว่าภายในหนังสือเล่มนั้นมีอะไรอยู่บ้าง เราจะรับรู้ได้ถึงสิ่งที่ภุมรินได้ช่วยกันทำอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

คำพูดที่ว่าสิ่งที่ติดตัวเราไปตลอดไม่ใช่ทรัพย์สินเงินทองหรือของมีค่า แต่เป็นความรู้ที่จะช่วยให้เราพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น ผู้พิการทางสายตาก็มีความคิดเช่นเดียวกัน แต่การเข้าถึงความรู้ยากลำบากมากกว่าคนปกติหลายเท่า เพราะต้องใช้การอ่านจากสัมผัสที่ปลายนิ้วทีละตัวจากอักษรเบรลล์ตัวอักษรไทย สระ และวรรณยุกต์มีความซับซ้อนกว่าภาษาอังกฤษ คำหนึ่งคำจึงต้องสัมผัสอย่างแม่นยำ ลองจินตนาการต่อไปอีกว่าหนังสือหนึ่งเล่มผู้พิการเหล่านี้ต้องใช้ความพยายามในการอ่านและจดจำมาก

เพียงใด ดังนั้นผู้พิการทางสายตาจึงต้องการการสนับสนุนจากเพื่อนมนุษย์ที่มีโอกาสที่ดีกว่า ช่วยให้พวกเขาได้เข้าถึงความรู้ได้สะดวกรวดเร็วขึ้นมีเพื่อนภุมรินหลายคนที่ทดสอบเสียงไม่ผ่าน ก็ได้ทำความดีอีกแบบด้วยการทำหนังสืออักษรเบรลล์ การอ่านหนังสือเสียงยังเตือนสติพวกเราเองด้วยว่า ชีวิตของเราที่ว่าเหนื่อยยากนั้นเล็กน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับผู้พิการทางสายตาที่กำลังเรียนเช่นเดียวกับเรา

ความภาคภูมิใจเมื่อได้ทำงานที่ตั้งใจสำเร็จ เพื่อนแต่ละกลุ่มได้บันทึกสะท้อนความรู้สึกจากใจภุมริน ตัวอย่างจากเพื่อนกลุ่มหนึ่ง[12]

"...เมื่อข้าพเจ้าได้เปิดฟังเสียงบันทึกของตัวเอง ช่างเป็นความรู้สึกที่น่าภูมิใจในการทำความดีครั้งนี้ และอยากจะอ่านหนังสือเล่มนี้ให้จบโดยเร็ว แต่ในคืนที่บรรยากาศไม่ค่อยเป็นใจนัก ทั้งฝนตกอย่างหนัก เสียงฟ้าร้องอย่างน่ากลัว ข้าพเจ้าก็ได้แต่ให้กำลังใจตัวเองว่าสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นนั้นเป็นเพียงบททดสอบหนึ่งที่ใช้วัดความตั้งใจในการทำงานชิ้นนี้ของเรา เวลาผ่านไปพระอาทิตย์ขึ้นบอกให้รู้ว่าเช้าวันใหม่มาถึงแล้ว วันนี้บททดสอบใหม่ก็เกิดขึ้นอีกครั้ง เสียงรบกวนในการอ่านหนังสือคือเสียงช่างกำลังตัดเหล็ก ซ่อมบำรุงอาคาร แต่ข้าพเจ้าเองก็ยังมีความตั้งใจและมุ่งมั่นในการอาศัยจังหวะที่เสียงนั้นเงียบไปอ่านหนังสือจนจบ เมื่ออ่านจบแล้วจึงรู้ได้ด้วยตัวเองว่าความรู้สึกในการทำความดีครั้งนี้เป็นอย่างไร แน่นอนว่าใบหน้ามีรอยยิ้มที่สดใสดีใจเป็นอย่างยิ่งที่ได้ร่วมเป็นภุมรินอาสา..."

พวกเรายังคงมุ่งมั่นทำต่อไปจนกว่าจะครบ 78 เล่ม ซึ่งเป็นจำนวนของเพื่อนทั้งหมดที่ทดสอบเสียงผ่าน ภุมรินทั้ง 120ชีวิตได้ส่งความดีไปยัง ***คุณ*** ผู้ซึ่งอยู่ในโลกมืดให้ได้รับโอกาสเรียนรู้สมกับที่ตั้งใจไว้ ภุมรินยังได้ ***แทนคุณ*** วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ ให้สมกับที่เป็นนักศึกษาในสถาบันที่สั่งสอนอบรมให้รักและรับใช้เพื่อนมนุษย์ และเป็นเกียรติอย่างหาที่สุดมิได้ที่ภุมรินในฐานะประชาชนได้สนองพระราชดำริถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในโอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีพระชนมายุครบ 60 พรรษา วันที่ 2 เมษายน 2558

2.4 รางวัลที่ได้รับ

เรียงความจากโครงการเรื่อง ภุมรินอาสาเป็นดวงตาแทนคุณ ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล ในการประชุมวิชาการเครือข่ายสถาบันพยาบาล "การประกวดผลงานวิจัย งานสร้างสรรค์/นวัตกรรม และผลงานด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษาพยาบาล ครั้งที่ 1" วันที่ 27 ก.ย.57 หอประชุมอาคารศรีสิรินธร คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

2.5 การถอดบทเรียนตามแนวคิดของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

จากโครงการภุมรินอาสาเป็นดวงตาแทนคุณ ที่นักศึกษาได้ช่วยกันเขียนเรียงความ แสดงมุมมองเกี่ยวกับตนเองและเข้าใจความทุกข์ของผู้พิการทางสายตาที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา การบริจาคเสียงเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีความเป็นอิสระ มีการคิดทบทวนแก้ปัญหา มีการทำงานเป็นทีมมีความรู้เรื่องการอ่านหนังสือเสียง และเกิดความเข้าใจด้านในของตนเอง ทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับผู้อื่นรวมทั้งมีความสุขและได้แสดงความรักต่อเพื่อนมนุษย์

บทสรุป

การศึกษาพยาบาลมีประวัติมายาวนานด้วยความเชื่อในการช่วยผู้ป่วยให้พ้นทุกข์ การพยาบาล

จึงเป็นศาสตร์และศิลปะในการดูแลคน ปัจจุบันการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์มีระเบียบแบบแผนชัดเจน เช่น หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียน ผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นต้น หลายสถาบันมีแนวคิดและแนวปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงอยู่บ้างแล้ว เป้าหมายใหม่ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่เรื่องยากที่ครู อาจารย์จะใช้วิธีการเรียนรู้และเข้าใจจากภายในเช่นเดียวกับผู้เรียน พระพรหมคุณาภรณ์[13] ได้ให้ทัศนะต่อจุดมุ่งหมายของการศึกษา ว่าเป็นการพัฒนาบุคคลให้มีปัญญา มีชีวิตที่หลุดพ้นจากกิเลส สามารถดำเนินชีวิตไปด้วยความเข้าใจโลกและสังคมเพื่อเป็นเครื่องมือในการช่วยพัฒนามนุษย์ ให้เกิดปัญญา เพราะเมื่อเกิดปัญญาแล้วก็ได้ชื่อว่าบัณฑิต ซึ่งบัณฑิตในความหมายคือผู้ที่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาอันนำไปสู่การมีชีวิตที่มีประโยชน์ ที่มีความสุขทั้งต่อตนเองและผู้อื่นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจึงนับเป็นความท้าทายใหม่ของการศึกษาพยาบาลในวันนี้

เอกสารอ้างอิง

1. วิจารณ์ พานิช การศึกษามุ่งผลลัพธ์: ก้าวสู่บัณฑิตคุณภาพในศตวรรษที่ 21 การประชุมวิชาการครั้งที่ 6 สมาคมเครือข่ายพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท.) วันที่ 29 ก.ค. 2554.
2. สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง [อินเตอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2557] เข้าถึงได้จาก: https://www.gotoknow.org/posts/503289
3. Wikipedia. Transformative Learning[Internet]. [cited 2014 Oct 10]. Available from http://en.wikipedia.org/wiki/Transformative_learning
4. Mezirow Jack. Transformative Dimensions of Adult Learning, Jossey Bass Publisher, San Francisco,1991.
5. โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. การประชุมสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น เรื่อง *การปฏิรูปการศึกษาวิชาชีพสุขภาพให้สอดคล้องกับความจำเป็นด้านสุขภาพในบริบทสังคมไทย.* สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. วันที่ 5 ก.พ. 2557.
6. ประเวศ วะสี. Contemplative education.[อินเตอร์เน็ต]. 2557. [เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2557] เข้าถึงได้จาก: http://en.wikipedia.org/wiki/จิตตปัญญาศึกษา.
7. ณัฐพัส วังวิญญู. จิตตปัญญาศึกษา.[อินเตอร์เน็ต]. 2557 [เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2557] เข้าถึงได้จาก:http://www.mnrh.go.th/cpird2014/transformative.html
8. จุมพล พูลภัทรชีวิน. จิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. โพสต์ทูเดย์ 18 มกราคม 2552; คอลัมน์ ณ พรมแดนแห่งความรู้.
9. Transformative Education for Health Professionals [Internet] 2014 [cited 2014 Oct 10]. Available from http://whoeducationguidelines.org/content/executive-summary
10. คณะกรรมการกำลังคนด้านสุขภาพแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาสำหรับบุคลากรด้านสาธารณสุขในศตวรรษที่ 21 (พ.ศ.2557-2561) เอกสารประกอบการประชุม 5 ก.พ.2557
11. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีราชบุรี จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีหัวใจของความเป็นมนุษย์ [อินเตอร์เน็ต] [เข้าถึงเมื่อ 30 ตุลาคม 25574]. เข้าถึงได้จาก: http://www.bcnr.ac.th/article/km.pdf

12. จุฬาลักษณ์ แสงดีและคณะ เรียงความจากโครงการภุมรินอาสาเป็นดวงตาแทนคุณการประชุมวิชาการเครือข่ายสถาบันพยาบาล. ครั้งที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน. วันที่ 27 ก.ย. 2557.

13. พระพรหมคุณาภรณ์. ปรัชญาการศึกษาในทรรศนะพระพรหมคุณาภรณ์. [อินเตอร์เน็ต]. 2557 [เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2557] เข้าถึงได้จาก: https://www.gotoknow.org/posts/558824 (Access date Oct 5,2014).